

GRØVDALEN SAMBEITE – EN VURDERING AV BEITEKAPASITETEN

TITTEL:

Grøvdalen samarbeite – en vurdering av beitekapasiteten

FORFATTERE:

Rose Bergslid (NORSØK) og Maud Grøtta (Landbruk Nordvest)

DATO:	RAPPORT NR.:	TILGJENGELIGHET:	PROSJEKT NR.:	SAKSNR.:
05.12.2017	VOL.2/NR 10/ 2017	Åpen	PROSJEKTNR	ARKIVNR
ISBN-NR.:	ISBN DIGITAL VERSJON:	ISSN-NR.:	ANTALL SIDER:	ANTALL VEDLEGG:
978-82-8202-039-8	VERSJON NR	ISSN NR		VEDLEGG

OPPDRAGSGIVER:

Grøvdalen samarbeite

KONTAKTPERSON:

Kjell Arve Staurset

STIKKORD:

Beitekapasitet, samarbeite, sau, storfe

FAGOMRÅDE:

Landbruk

SAMMENDRAG:

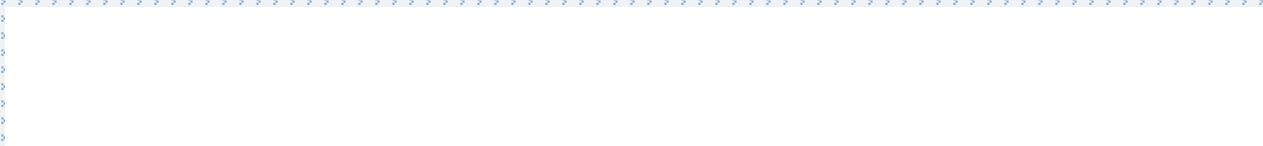
Beitebruk og dyrehold er i stadig forandring, og dyretall og dyreslag endres. I et samarbeite – hvor flere har beiterettigheter – kan en vurdering av beitekapasitet gi et bedre grunnlag for å planlegge beitesesongen, vurdere antall dyr som skal slippes i området og vurdere behovet for evt. tilleggsfôring. Dette var bakgrunnen for at NORSØK ble bedt om å vurdere beitekapasiteten i Grøvdalen samarbeite øverst i Isfjorden i Rauma kommune.

Beitekapasiteten sier noe om hvor mange dyr som bør beite innenfor et gitt område. Det er mange faktorer som spiller inn på husdyra sin beitebruk, og det er lite forskning gjort på området. **Det er derfor viktig å understreke at det er stor usikkerhet knyttet til vurdering av beitekapasitet, og ingen eksakte svar kan gis.** Det er tilveksten på dyra som gir det beste svaret.

Dersom man bare slipper sau i beiteområdet viser beregningene at området grovt regnet har en beitekapasitet til om lag 350 sau (store og små). Det er viktig å presisere at dette er et teoretisk tall.

Dersom man bare slipper kviger i beiteområdet viser beregningene at området grovt regnet har beitekapasitet til om lag 70 kviger. Det forutsetter at kvigene kan bruke hele området noe de mest sannsynlig ikke gjør siden deler av beiteområdet er bratt og lite tilgjengelig for storfe. Tallet er derfor teoretisk, og måling av tilvekst på dyra er nødvendig for å finne ut om beitet er tilfredsstillende.

Dalen har et større potensial dersom skogen tynnes i de beste områdene. Det er mye beiteland som er grodd igjen, og dalen kunne sannsynligvis fø langt flere dyr for 50 år siden. Som sagt er beregningene i denne rapporten veiledende. Det er først om høsten når man veier dyra man vil få svar på om det er passelig antall dyr i beiteområdet.

GODKJENT

Turid Strøm

NAVN

PROSJEKTLEDER

Ildri (Rose) Bergslid

NAVN

Forord

Vurdering av beitekapasitet i Grøvdalen samarbeite er gjort gjennom prosjekt «Bedre og økt beiting i Møre og Romsdal». Prosjektet er treårig (2016-2018), og styres av Møre og Romsdal Bondelag. Prosjektet er finansiert av Møre og Romsdal Fylkeskommune, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Bondelaget, Landbruk Nordvest, NORSØK og egenandel fra deltakende bønder.

Tingvoll 5.12.2017

Ildri Kristine (Rose) Bergslid

Fotograf alle bilder: Ildri (Rose) Bergslid

Innhold

Innhold

Forord	4
Innhold.....	5
Innledning.....	6
Metode	7
Beitekapasitet	7
Befaring	9
Registreringer.....	11
Områder uten befaring	12
Resultater	13
Arealoversikt	13
Utregning av beitekapasitet.....	13
Konklusjon	14
Litteraturreferanser.....	14

Innledning

Beitebruk og dyrehold er i stadig forandring, og dyretall og dyreslag endres. I et sambeite – hvor flere har beiterettigheter – kan en vurdering av beitekapasitet gi et bedre grunnlag for å planlegge beitesesongen, vurdere antall dyr som skal slippes i området og vurdere behovet for evt. tilleggsfôring. Dette var bakgrunnen for at NORSØK ble bedt om å vurdere beitekapasiteten i Grøvdalen sambeite øverst i Isfjorden i Rauma kommune. Grøvdalen sambeite er en del av Isfjorden beitelag – nord. I Grøvdalen sambeite ble det sluppet om lag 300 sau inkludert lam og 40 kviger (NRF) i 2017.

Om lag 40 kviger går på beite i beiteområdet

Metode

Beitekapasitet

Beitekapasiteten sier noe om hvor mange dyr som bør beite innenfor et gitt område. Det er mange faktorer som spiller inn på husdyra sin beitebruk, og det er lite forskning gjort på området. **Det er derfor viktig å understreke at det er stor usikkerhet knyttet til vurdering av beitekapasitet, og ingen eksakte svar kan gis.** Det er tilveksten på dyra som gir det beste svaret på om dyretallet i beiteområdet har vært passelig.

Blir beitetrykket for høgt beiter dyra mindre næringsrike planter og tilveksten går ned. Blir beitetrykket for lavt gror området igjen, og områdets beitekvalitet reduseres (Rekdal, 2010).

I denne vurderingen av Grøvdalen sambeite er ikke tilveksten på dyra vurdert. Beitekapasiteten er kun vurdert ut ifra det som vokser i beiteområdet. I følge Rekdal (2005) kan vi dele vegetasjonen inn i tre klasser med tanke på beiting:

Mindre godt beite:

Områder som i praksis har liten beiteverdi for husdyr. Områder hvor det vokser lite, er bratt, i hovedsak er mosegrodde steiner, tett skog, bregner og bare spredte forekomster av beibare planter.

Godt beite:

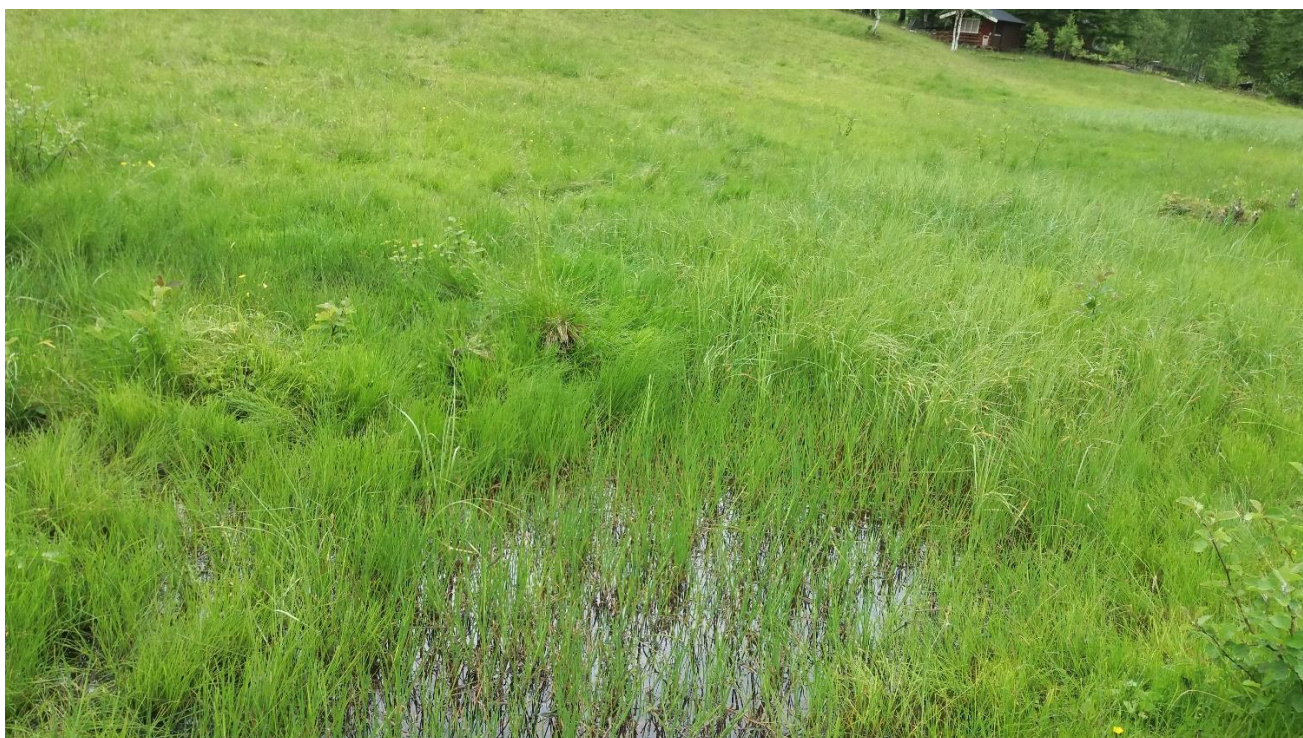
Fastmark dominert av blåbærlyng og smyle eller forsumpa areal med starr- og grasarter.

Svært godt beite:

Område dominert av urter og grasarter.

Mindre godt beite: Mosegrodde steiner, tett skog, bregner og bare spredte forekomster av beibare planter

Godt beite: Forsumpet areal med starr og grasarter

Svært godt beite: Areal dominert av urter og grasarter

Omfanget av de ulike klassene «svært godt», «godt» og «mindre godt» danner grunnlaget for å gi en gjennomsnittlig klassifisering av hele beiteområdet. Når den gjennomsnittlige beiteverdien er satt kan tabell 1 brukes for å vurdere dyretallet. Tabell 1 ble laget i 1949 av Aksel Tveitnes i forbindelse med Norges Vel sine beiteundersøkelser på 40 – og 50 – tallet. Tabellen er utvikla for sau, og det er beregnet et gjennomsnittlig fôropptak på 1 fôrenhet per dyr per dag gjennom beitesesongen i en flokk med normal fordeling av søyer og lam. Når det gjelder storfe vil fôropptaket variere med rase, alder m.m., men 5 fôrenheter per dag kan brukes for ungdyr av NRF.

Tabell 1: Beitekapasitet for dyr på utmarksbeite. Tveitenes (1949)

Fôropptak per dag	Beitekvalitet	Dekar/dyr
1,0 f.e. (sau)	Mindre godt beite	30 - 19
	Godt beite	18 - 13
	Svært godt beite	12 - 9
5,0 f.e. (storfe)	Mindre godt beite	150 - 95
	Godt beite	94 - 65
	Svært godt beite	64 - 45

Befaring

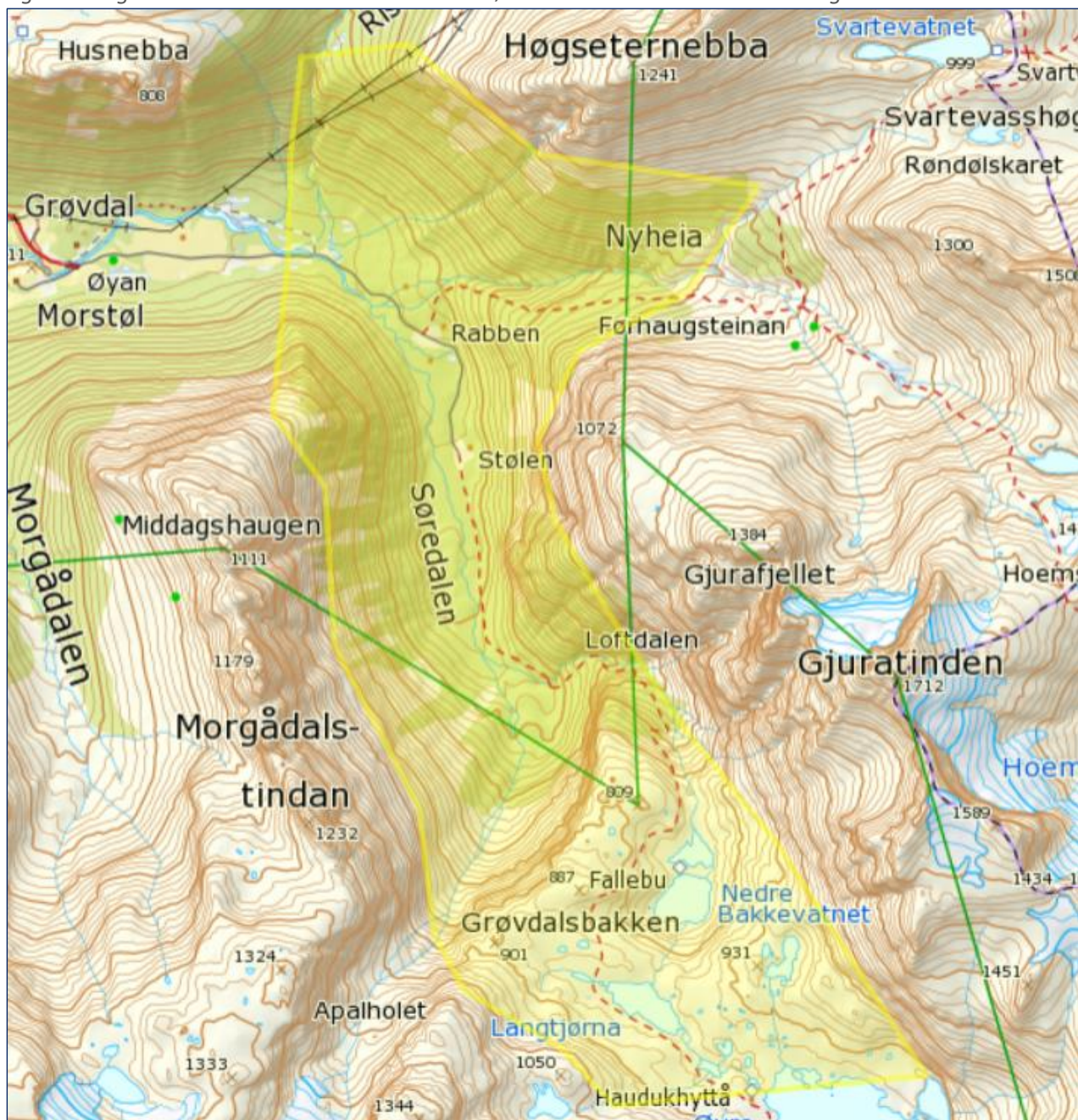
4. juli 2017 gikk Maud Grøtta (Landbruk Nordvest) og Rose Bergslid (NORSØK) gjennom beiteområdet til Grøvdalen beitelag sammen med en av beitebrukerne, og vegetasjonen nede i dalen ble vurdert. Grøvdalen sambeite går innover Sørredalen med Gjurafjellet i øst og Morgådalstindan i vest. Sørredalen ligger nord/sør, og er bratt på begge sider. I sør ender beiteområdet i området rundt Haudukvatnet. Dalen er preget av gjengroing med tett lausskog. En del av dyra (sau) trekker opp i fjellet, mens en del sau og storfe (kviger av NRF) beiter nede i dalbotnen hele sommeren.

Det ble kun gjort en vurdering av vekstene nede i dalbotnen for strekningen: **Fløtamarka, Rabben, Stølen og videre innover stien til Gjellan (ved hengebrua).**

I følge arealinformasjon fra Kilden (NIBIO.no) består Sørredalen stort sett av lausskog med høg og særs høg bonitet. Stølen er registrert som beite. I tillegg er områder rundt Rabben og Stølen registrert med rik edellausskog med verdibeskrivelse **svært viktig** i Miljødirektoratet sin Naturbase.

For å kunne si noe om beitekapasiteten må hele området dyra bruker inkluderes i vurderingene. Vi har ikke vært på befaring i liene opp mot fjelltoppene, der er det tatt utgangspunkt i kartdata fra Kilden, bilder tatt under befaring nede i dalen og informasjon fra beitebruker.

Figur 1: En grov oversikt over beiteområdet til Grøvdalen sambeite avmerket med gult

Registreringer

Gjellan (hengebrua) – Stølen

Vi gikk langs stien mellom Gjellan og Stølen. Området var smalt med ura på den ene siden og elva på den andre. Området var prega av tett skog, blåbærlyng, bregner og markrapp. På åpnere områder var det større andel gras og urter som tepperot, myrfiol, harerug, marikåpe, kvitkløver, kvitveis og fjellmarikåpe.

Klasse: Godt beite

Stølen

På setervollen vokste det i all hovedsak gras og urter. Sølvbunke, harerug, noe blåbærlyng, engsoleie, kvitveis, tepperot, arve, starr, engfrytle, gulaks, kreklingtuer, finnskjegg, noen små tuer med einer, bleikstarr, kløver, en god del mose, engkvein, røsslyng, litt bregner, tveskjeggveronika, blokkebær, aurikkelsveve, smørblomst og litt brennesle ble registrert. I området rundt setervollen vokste det i all hovedsak or. Det var ganske tett skog mellom setervollen og elva i vest, og mellom setervollen og ura i øst, men det var fint grasdekke i bunnen. Sølvbunke, andre grasarter og litt urter ble notert. Klasse: Svært godt beite

Rabben

Nord for hyttene var området preget av tett bjørkeskog. En tilgrodd seterstøl med mye einstape. Området hadde en del gras og urter. Tepperot, finnskjegg, skrubbær, skogstjerne, røsslyng, kvitveis, gulaks og blåbærlyng. Området hadde en del renninger av rogn. Rett ovenfor hyttene var det tett med skog, og andelen lyng økte. Blåbærlyngen dominerte. Langs stien var det en del gras. Nedenfor hyttene på «Rabbenmyra» dominerte bleikstarr, kvitkurle, myrtistel, sølvbunke, ulike starrarter, stjernestarr, gulaks og finnskjegg. En del områder var bløtt, men godt egna som storfebeite. Klasse: Godt beite

Fløtamarka

Her gikk det både sau og storfe under befaringen. Området var ganske åpent og grasdominert. En del bjørkeskog, litt urter, en del tistler og bregner. En del av området var myr. Rundt myra var det en del blanding av gras og lyng. Tett skog, men fint beite. Klasse: Svært godt beite

Åpne områder og gode beiter

Områder uten befaring

Fjellsidene

Deler av beiteområdet består av svært bratte fjell. Her vokser det ingenting, og områdene tas ikke med i videre beregninger.

Liene

Østsiden

Østsiden av dalen – området mellom Høgseternebba og Loftdalen – var preget av tett skog. Beitepotensialet i disse liene er stort, men pga. av skogen er potensialet betydelig redusert. Området på østsiden av dalen klassifiseres som mindre godt – godt beite.

Som bildet viser har liene på østsiden av dalen tett skog. Disse liene vurderes som gode/mindre gode beiter

Vestsiden

Vestsiden av Sørredalen var langt åpnere enn østsiden. Deler av området hadde tett skog, og deler var bart berg, men trolig høyere andel gras og urter enn østsiden. Vestsiden klassifiseres som godt beite.

Vestsiden av dalen var mindre gjengrodd noe som gir bedre beiteforhold enn østsiden

Fjellområdet i sør

Området fra Grøvdalsbakken til Haudukvatnet helt sør i beiteområdet er definert som åpen, skinn fastmark i kilden (nibo.no). Det er sannsynlig at området er et marginalt fjellbeite. Kvaliteten på det som vokser er trolig god, men det utgjør sannsynligvis et lite volum. Området klassifiseres derfor som mindre godt beite.

Resultater

Arealoversikt

Ut ifra det vi så på befarings, måling på kart, vurdering av bilder og dialog med beitebruker har vi kommet fram til at nyttbart beiteområde grovt regnet er på om lag 7 000 daa. Av dette:

- Godt beite: Om lag 2 500 daa (dalen og vestsiden av dalen)
- Godt beite – mindre godt beite: Om lag 2 500 daa (østsiden av dalen)
- Mindre godt beite: Om lag 2 000 daa (fjellområdet i sør)

På bakgrunn av dette gis hele området en gjennomsnittlig klassifisering på **mindre godt – godt beite**.

Utrekning av beitekapasitet

Når man har kommet fram til en gjennomsnittlig beitekvalitet for beiteområdet kan man bruke tabell 1 for å regne seg fram til et teoretisk tall for beitekapasiteten. Når områdes klassifiseres som godt – mindre godt blir daa/dyr et snitt av antall dyr i de to ulike klassene.

Sau

Tabell 2: Beitekapasitet for sau på utmarksbeite. Tveitenes (1949)

Fôropptak per dag	Beitekvalitet	Dekar/dyr	Dekar/dyr mindre godt – godt beite – snitt
1,0 f.e. (sau)	Mindre godt beite	30 – 19 Snitt 25	21 7000 daa/21 dyr/daa = ca. 350 dyr
	Godt beite	18 – 13 Snitt 16	
	Svært godt beite	13 – 9 Snitt 11	

Dersom man bare slipper sau i beiteområdet viser beregningene at området grovt regnet har en beitekapasitet til om lag 350 sau (store og små). Det er viktig å presisere at dette er et teoretisk tall.

Kviger

Tabell 3: Beitekapasitet for kviger på utmarksbeite. Tveitenes (1949)

Fôropptak per dag	Beitekvalitet	Dekar/dyr	Dekar/dyr – mindre godt – godt beite – snitt
5,0 f.e. (storfe)	Mindre godt beite	150 – 95 Snitt 123	100 7000/100 kviger/daa = 70 kviger
	Godt beite	90 – 65 Snitt 78	
	Svært godt beite	65 – 45 Snitt 55	

Dersom man bare slipper kviger i beiteområdet viser beregningene at området grovt regnet har beitekapasitet til om lag 70 kviger. Det forutsetter at kvigene kan bruke hele området noe de mest sannsynlig ikke gjør siden deler av beiteområdet er bratt og lite tilgjengelig for storfe. Tallet er derfor teoretisk, og måling av tilvekst på dyra er nødvendig for å finne ut om beitet er tilfredsstillende. Tidspunkt for slipp av dyr og sanking vil også være en viktig faktor som påvirker tilvekst siden beiteplantene vokser mindre utover høsten.

Konklusjon

Når kviger og sau slippes i samme beiteområde vil knapphet på beite og en eventuell reduksjon i tilvekst først merkes hos kvigene. Sauen vil vinne kampen om det beste beitegraset siden de kan selektere ut de mest næringsrike gras og urter. Per i dag slippes det om lag 40 kviger og 300 sau i Grøvdalen sambeite. Ut i fra beregningene er det i overkant mange dyr, og tidlig sanking av kviger/tilleggsføring er sannsynligvis nødvendig.

Dalen har et større potensial dersom skogen tynnes litt i de beste områdene. Det er mye beiteland som er grodd igjen, og dalen kunne sannsynligvis fø langt flere dyr for 50 år siden. Som sagt er beregningene i denne rapporten veiledende. Det er først om høsten når man veier dyra man vil få svar på om det er passelig antall dyr i beiteområdet.

Litteraturreferanser

NIBIO Kilden til arealinformasjon.

https://kilden.nibio.no/?X=7334000.00&Y=400000.00&zoom=0&lang=nb&topic=arealinformasjon&bgLayer=graatone_cache

Rekdal, Y. 2005. Storfefeite innafor Regionfelt Østlandet. NIJOS dokument 86/2005. 28 s

Rekdal, Y. 2010. Beitekapasitet i utmark. Sau og Geit nr. 6/2010. s. 34-36

Tveitnes, A. 1949. Norsk fjellbeite. Bind II. Det kgl. Selsk. for Norges vel. Oslo, 167 s

www.norsok.no

Norsk senter for økologisk landbruk, NORSØK er ei privat, sjølvstendig stifting. Stiftinga er eit nasjonalt senter for tverrfaglig forskning og kunnskapsformidling for å utvikle økologisk landbruk.

NORSØK skal bidra med kunnskap for eit meir berekraftig landbruk og samfunn. Fagområda er økologisk landbruk og matproduksjon, miljø og fornybar energi.

Norsk senter for økologisk landbruk / Gunnarsveg 6 / NO-6630 TINGVOLL / Telefon: +47 930 09 884 / E-post: post@norsok.no